

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет інформаційних технологій, математики та природничих наук
Кафедра технологічної та професійної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В.о. завідувач кафедри

Абрамова О.В.

« 27 » серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 6 (ЗП 6)

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Галузь знань: 08 Право

Спеціальність: 081 Право

Освітня програма: Право

Форма навчання: денна

2025-2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі** розроблена на основі освітньо-професійної програми Право навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 081 Право.

Розробники: Пуляк Ольга Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри технологічної та професійної освіти

Протокол № 1 від «27»серпня 2025 року

В.о. завідувача кафедри

_____ Абрамова О.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни **Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі** для студентів спеціальності 081 Право, освітньо-професійної програми Право за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. 22 с.

©О.В. Пуляк, 2025 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка, 2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Галузь знань: 08 Право	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання не заплановано	Спеціальність: 081 Право	Рік підготовки
		2-й
Вид контролю:		
залік		
Лекції		
20 год.		
Загальна кількість годин – 90	Освітня програма: Право	Практичні, семінарські:
		16 год.
Самостійна робота:		
54 год.		
Індивідуальні завдання:		
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: 2 самостійної роботи студента – 54	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі займає провідне місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівця за освітнім рівнем "бакалавр", оскільки є дисципліною, що використовує досягнення та методи фундаментальних та прикладних наук біології, фізики, хімії, соціології, психології, екології, економіки, ергономіки, тощо і дозволяє випускнику вирішувати професійні завдання за певної специфіки з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і зовнішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації (НС) та їхніх негативних наслідків на людину та довкілля.

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті студентом компетентностей для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити НС та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання (ОГ), а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику, забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку. Засвоївши дисципліну Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі майбутні бакалаври повинні володіти сукупністю загальнокультурних та професійних компетенцій з питань безпеки життєдіяльності та охорони праці у відповідних напрямках підготовки для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу ОГ в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна є вихідною.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності (ЗК) ЗК 1, ЗК 2, ЗК 9, ЗК 13, ЗК 15,	Фахові компетентності (ФК) ФК 3, ФК 10
<p>ЗК 1 здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 2 здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 9 здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК 13 здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>	<p>ФК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.</p> <p>ФК 8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни)</p> <p>ФК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту</p> <p>ФК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p>

ЗК 15 прагнення до збереження навколишнього середовища.	
---	--

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

Знати:

– основні характеристики навколишнього середовища, виявлення загальних закономірностей виникнення небезпек, їх властивостей, наслідків їх впливу на організм людини, основ захисту здоров'я та життя, довілля від небезпек;

– сучасні проблеми і головні завдання безпеки життєдіяльності;

– культуру безпеки і ризик-орієнтоване мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності;

– основні методи збереження здоров'я та працездатності виробничого персоналу та учасників освітнього процесу.

Вміти:

– визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити НС та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання;

– володіти основними методами збереження здоров'я та працездатності персоналу;

– оцінити безпеку технологічних процесів і обладнання та обґрунтувати заходи щодо її підвищення;

– впровадження безпечних технологій, вибір оптимальних умов і режимів праці, проектування та організація робочих місць на основі сучасних технологічних та наукових досягнень;

Програмні результати навчання: ПРН 1, ПРН 3, ПРН 9, ПРН 14, ПРН 17

ПРН 1 визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 3 проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 9 самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН 14 використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

ПРН 17 працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Наукові основи безпеки життєдіяльності.
2. Людина в системі «Людина – середовище».
3. Середовище в системі «Людина – середовище»
4. Забезпечення безпечної життєдіяльності.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. НАУКОВІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ.

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек.

Зміст. Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Види небезпек: мікро- та

макро-біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна. Критерії переходу небезпечної події у НС, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності. Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.

Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

Зміст. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки та навколишнє середовище.

Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки в умовах проявів вражаючих факторів небезпечних метеорологічних явищ: сильного вітру, урагану, смерчу, шквалу, зливи, сильної спеки, морозу, снігопаду, граду, ожеледі.

Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду, вітрові нагони. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та наслідки.

Пожежі у природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа). Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки.

Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки.

Зміст. Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек.

Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу. Втрати міцності, деформації, провали і руйнування будівель та споруд. Пошкодження енергосистем, інженерних і технологічних мереж.

Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування небезпечних речовин. Маркування небезпечних вантажів з небезпечними речовинами.

Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек (аварій). Хвиля прориву та її вражаючі фактори. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів гідродинамічної небезпеки.

Загальні поняття про основи теорії розвитку та припинення горіння. Етапи розвитку пожежі. Зони горіння, теплового впливу, задимлення, токсичності. Небезпечні для людини фактори пожежі. Вибух. Фактори техногенних вибухів, що призводять до ураження людей, руйнування будівель, споруд, технічного устаткування і забруднення навколишнього середовища. Класифікація об'єктів за їхньою пожежо вибухонебезпекою. Показники пожежо вибухонебезпеки речовин і матеріалів. Законодавча база в галузі пожежної безпеки. Основи забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ, організацій, Відповідальність за порушення (невиконання) вимог пожежної безпеки.

Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. Фази аварій та фактори радіаційного впливу на людину. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження. Гостре опромінення. Хронічне опромінення. Нормування радіаційної безпеки. Рівні втручання у разі радіаційної аварії. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів атомної енергетики.

Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини. Характеристика класів небезпеки згідно із ступенем їхньої дії на організм людини. Особливості забруднення місцевості, води, продовольства у разі виникнення аварій з викидом небезпечних хімічних речовин. Класифікація суб'єктів господарювання і адміністративно-територіальних одиниць за хімічною безпекою. Типологія аварій на хімічно-небезпечних об'єктах та вимоги до їхнього розміщення і розвитку. Захист приміщень від проникнення токсичних аерозолів. Організація дозиметричного й хімічного контролю.

Тема 4. Соціальні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.

Зміст. Глобальні проблеми людства: глобальна біосферна криза, екологічна криза, ресурсна криза, мирне співіснування, припинення гонки озброєння та відвернення ядерної війни, охорона навколишнього природного середовища, паливно-енергетична, сировинна, продовольча, демографічна, інформаційна, ліквідація небезпечних хвороб. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. Види тероризму, його первинні, вторинні та каскадні вражаючі фактори; збройні напади, захоплення й утримання об'єктів державного значення; встановлення вибухового пристрою у багатолюдному місці, установі (організації, підприємстві), викрадання зброї та небезпечних речовин з об'єктів їхнього зберігання, використання, перероблення або під час транспортування. Класифікація об'єктів щодо забезпечення захисту від терористичних дій. Аналіз аварійних ситуацій під час технологічного тероризму. Антитерористичні критерії оцінки уразливості та підвищення стійкості роботи об'єктів підвищеної безпеки. Сучасні інформаційні технології та безпека життєдіяльності людини. Особливості впливу інформаційного чинника на здоров'я людини та безпеку суспільства.

Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика. Алкоголізм та наркоманія. Зростання злочинності як фактор безпеки. Види злочинних посягань на людину. Поняття та різновиди натовпу. Поводження людини в натовпі. Фактори, що стійко або тимчасово підвищують індивідуальну імовірність наразитись на небезпеку.

Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Захисні властивості людського організму. Види поведінки людини та її психічна діяльність: психічні процеси, стани, властивості. Поняття про психоемоційні напруження (стрес). Види напруження. Психотипи за реакцією людей на небезпеку. Частота змін стресових станів у людей, що знаходяться в районі НС.

Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

Зміст. Загальний аналіз ризику і проблем безпеки складних систем, які охоплюють людину (керівник, оператор, персонал, населення), об'єкти техносфери та природне середовище. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийнятного ризику. Розподіл підприємств, установ та організацій за ступенем ризику їхньої господарської діяльності щодо забезпечення безпеки та захисту населення і територій від НС. Управління безпекою через порівняння витрат та отриманих вигод від зниження ризику.

Головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику. Методичні підходи до визначення ризику. Статистичний метод. Метод аналогій. Експертні методи оцінювання ризиків. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей. Визначення базисних подій. Ідентифікація ризику. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків. Вибір методів (відмова від ризиків, зниження, передача і ухвалення) та інструментів управління виявленим ризиком.

Розділ II. ЛЮДИНА В СИСТЕМІ "ЛЮДИНА-СЕРЕДОВИЩЕ"

Тема 1. Фізіологічні чинники забезпечення безпеки людини

Зміст. Людина - відкрита біоенергетична та духовно-інформаційна система. Єдність систем та цілісність організму людини. Гомеостаз. Внутрішній і зовнішній вплив на організм людини. Залежність психофізіологічного стану людини від рівня впливу зовнішніх та внутрішніх чинників. Вплив психічного стану на функціонування організму. Роль рецепторів, ефекторів, ЦНС у забезпеченні безпеки життєдіяльності людини. Природні фізіологічні системи захисту, резерви організму. Вплив біоритмів на рівень індивідуального ризику. Захисні властивості людського організму. Імунітет. Адаптація. Надійність фізіологічних систем людини. Можливі порушення діяльності організму та хвороби, що викликаються умовами життя і діяльності людини. Способи реалізації захисних властивостей організму людини.

Тема 2. Психологічні та соціальні основи забезпечення безпеки людини

Зміст. Психологія гострого стресу, допомога собі та іншим. Типові моделі психологічних реакцій людей у випадку екстремальних ситуацій. Природа стресових реакцій «неконструктивний» стрес та «експертний стрес».

Методики формування й підтримання особистої психологічної стійкості людини в екстремальних обставинах.

Тема 3. Забезпечення безпеки життя в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру.

Зміст. Заклади освіти під час війни. Оцінка загрози під час повітряної тривоги та раптового обстрілу. Речі першої необхідності. Евакуація закладів освіти. Дії під час раптових обстрілів. Протимінна безпека та мінно-вибухові травми.

Розділ III. СЕРЕДОВИЩЕ В СИСТЕМІ "ЛЮДИНА—СЕРЕДОВИЩЕ"

Тема 1. Середовище життєдіяльності людини

Зміст. Навколишнє середовище та середовище життєдіяльності людини. Класифікація середовищ життєдіяльності, їх характеристика. Сутність поняття техногенної, соціальної та природної небезпеки за видами діяльності людини. Інтенсивність прояву небезпечних факторів залежно від виду середовища.

Якісні та кількісні параметри природного середовища, які визначають умови життєдіяльності людини. Екологічна характеристика життєдіяльності. Ноосфера як наступний етап розвитку людства. Вклад В.І. Вернадського в розвиток науки про ноосферу.

Тема 2. Негативні фактори середовища життєдіяльності

Зміст. Класифікація негативних факторів середовища життєдіяльності та їх характеристика. Гранично допустимий рівень фактора. Класифікація негативних факторів. Методи та технічні засоби визначення й оцінки рівня негативних факторів середовища.

Механічні фактори - причини виникнення, способи попередження їх негативної дії.

Термічні фактори та спеціальні засоби попередження і захисту від них. Загальні вимоги пожежної безпеки. Правила поведінки людей у разі виникнення пожежі.

Дія електромагнітних полів та випромінювань на людину, засоби та методи захисту від них. Електричні фактори в природі та побуті, попередження ураження електричним струмом.

Природа іонізуючого випромінювання. Дія радіації на людину. Принципи забезпечення радіаційної безпеки

Хімічні фактори, їх класифікація, шляхи надходження небезпечних хімічних речовини в організм людини. Принципи хімічної безпеки. Вплив забруднення навколишнього середовища на організм людини.

Біологічні небезпечні фактори та захист від них.

Сучасні інформаційні технології, інформаційні небезпеки. Нові види небезпек, що породжуються науково-технічним прогресом.

Природні стихійні лиха та небезпечні явища. Причини їх виникнення

Технічні засоби та технологічні процеси як джерела небезпек.

Аварії та катастрофи, їх причини. Методика визначення виникнення аварійної ситуації. Моделі аварійних ситуацій.

Джерела виникнення та види соціальних небезпек. Руйнівні ідеї та течії, їх наслідки для людини та людства в цілому. Недемократичні та псевдodemократичні системи влади.

Глобальні небезпеки. Роль міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем безпеки. Можливі шляхи підвищення глобальної безпеки.

Розділ IV. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1. МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Зміст. Методи та засоби забезпечення безпеки. Типові моделі ситуацій з недопустимим рівнем ризику. Роль інформації у формуванні рішень. Резерв часу. Визначення комплексу адекватних дій для зниження рівня індивідуального ризику. Засоби індивідуального та колективного захисту. Необхідні технічні засоби та психофізіологічні резерви організму, що зменшують шкідливий вплив та наслідки у екстремальних ситуаціях.

Методика захисту і виживання в умовах техногенних катастроф, природних стихійних лих та автономного існування людини в природі.

Культура життєдіяльності як фактор попередження виникнення небезпечних ситуацій та зменшення їх шкідливого впливу.

Раціональні умови, параметри та норми забезпечення безпеки життєдіяльності. Ергономічні вимоги до середовища. Оптимальні та допустимі мікрокліматичні умови, рівень освітлення середовища. Відповідність техніко-технологічних засобів вимогам та можливостям людини. Принципи ергономічного проектування. Людський чинник в управлінні соціальними структурами. Організаційні фактори. Проектування та організація праці.

Тема 2. Системи формування здоров'я

Зміст. Основи теорії і практики культури здоров'я людини. Здоров'я людини як медико-біологічна та соціальна категорія. Духовний, психічний, фізичний, соціальний аспекти здоров'я людини. Проблеми здоров'я в житті людини. Здоров'я та патологія. Показники індивідуального здоров'я і здоров'я колективу. Фактори, що забезпечують стабільність здоров'я людини. Прогнозування здоров'я. Захворюваність (інфекційна, неінфекційна, гостра, хронічна) та смертність як показники стану здоров'я населення. Фактори ризику, групи ризику. СНІД. Методи протидії залученню до тютюнопаління, вживання алкоголю та наркотиків. Профілактика шкідливих звичок. Профілактика суїциду.

Оздоровчі традиційні та нетрадиційні системи, методи оздоровлення. Необхідне фізичне та розумове навантаження і стан здоров'я людини. Методика визначення рівня здоров'я людини.

Тема 3. Безпека харчування

Зміст. Вплив харчування на життєдіяльність людини. Теорія харчування. Споживчі властивості та поєднання харчових продуктів.

Вимоги до якості та безпеки харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів.

Шляхи надходження шкідливих речовин у харчові продукти. Утворення токсичних речовин у процесі приготування продуктів. Зберігання продуктів та їх обробка. Види та класифікація забруднювачів харчових продуктів.

Харчові добавки як можливі забруднювачі. Нітрати, нітрити, нітросоаміни в продуктах, шляхи зменшення їх кількості.

Пестициди, їх токсичність. Період очікування. Наслідки забруднення харчових продуктів пестицидами. Стимулятори росту та інші хімічні речовини, що застосовуються в сільському господарстві.

Важкі метали у продуктах харчування. Есенціальні та неесенціальні метали. Токсична дія важких металів.

Радіонукліди у харчових продуктах. Харчування в умовах радіаційного забруднення.

Кількість токсичних речовин у продуктах харчування: фонові допустимі залишки, максимально допустимий рівень залишків у харчових продуктах. Методика зменшення кількості речовин-забруднювачів у харчових продуктах.

Державне регулювання належної якості та безпеки харчових продуктів та продовольчої сировини. Основні шляхи запобігання забруднення харчових продуктів.

Тема 4. Безпека в умовах кримінальної злочинності та тероризму

Зміст. Криміногенні ситуації та найбільш характерні випадки їх прояву. Безпека в натовпі. Рекомендації щодо забезпечення особистої фізичної безпеки. Психологія спілкування в конфліктних ситуаціях кримінального характеру. Технічні засоби самооборони. Юридичні документи, що підтверджують права та межі самооборони. Захист особистої власності.

Тема 6. Невідкладна допомога при нещасних випадках

Зміст. Роль своєчасно наданої та правильно проведеної першої медичної допомоги в урятуванні життя і здоров'я потерпілого.

Візуальна діагностика стану потерпілого.

Медична аптечка. Використання підручних матеріалів при наданні першої медичної допомоги.

Порядок проведення реанімаційних заходів. Термін, послідовність та методика проведення штучного дихання та непрямого масажу серця. Діагностика відновлення життєдіяльності організму.

Перша медична допомога при зовнішніх та внутрішній кровотечах. Особливості тимчасової зупинки артеріальної, венозної, капілярної та внутрішньої кровотеч.

Види отруєнь. Перша медична допомога при укусах отруйних комах чи тварин, отруєнні через органи дихання, шкіру та кишково-шлунковий тракт.

Перша медична допомога при переломах та вивихах. Основні способи іммобілізації та евакуації потерпілого при різних видах ушкоджень. Особливості транспортування потерпілого при переломах хребта, шиї, травмах голови.

Перша медична допомога при опіках, електротравмах та обмороженнях. Види опіків. Обмороження, переохолодження організму.

Перша медична допомога при серцевому нападі, задусі, судомах, непритомності тощо.

Тема 7. Основи охорони праці в галузі освіти.

Зміст. Охорона праці. Основна мета та групи завдань. Поняття захворювання, професійного захворювання та його діагнозу, виробничо зумовленого захворювання, професійного отруєння. Гострі та хронічні професійні захворювання й отруєння. Виробничі травми та їх класифікації. Основні визначення та групи нещасних випадків на виробництві.

Загальні закони України, що визначають основні положення про охорону праці. Спеціальні законодавчі акти в галузі охорони праці. Закон України "Про охорону праці".

Система управління охороною праці. Основні складові СУОП підприємства. Навчання та перевірка знань з питань охорони праці.

Обставини, за яких нещасні випадки не визнаються такими, що пов'язані з виробництвом. Нещасні випадки невиробничого характеру, які підлягають розслідуванню. Розслідування нещасних випадків, що сталися із здобувачами освіти.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	СРС		л	п	лаб.	інд.	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Розділ 1/Модуль 1. Наукові основи безпеки життєдіяльності.													
Тема 1.		2	2			3							

Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек.												
Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки		2	2			4						
Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки.		4	2			3						
Тема 4. Соціальні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.		2				4						
Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.			2			4						
Разом за Розділом 1		10	8			18						
Розділ 2/Модуль 2. Людина в системі «Людина – середовище».												
Тема 1. Фізіологічні		2				4						

чинники забезпечення безпеки людини												
Тема 2. Психологічні та соціальні основи забезпечення безпеки людини						4						
Тема 3. Роль сприйняття при оцінці небезпек			2			4						
Разом за Розділом 2		2	2			12						
Розділ 3/Модуль 3. Середовище в системі «Людина – середовище»												
Тема 1. Середовище життєдіяльності людини						5						
Тема 2. Негативні фактори середовища життєдіяльності		2	2			3						
Разом за Розділом 3		2	2			8						
Розділ 4/Модуль 4. Забезпечення безпечної життєдіяльності												
Тема 1. Методи забезпечення безпечної життєдіяльності						2						
Тема 2. Системи формування здоров'я						2						
Тема 3. Безпека харчування		2	2			2						
Тема 4. Безпека в умовах кримінальної злочинності та тероризму						4						
Тема 5. Невідкладна допомога при нещасних випадках		2				4						
Тема 6. Правові та організаційні основи охорони праці.		4	2			2						
Разом за Розділом 3		6	4			16						

Усього годин		20	16			54						
ІНДЗ												
									-	-	-	
Усього годин		20	16			54						

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик як кількісна оцінка небезпек.	2
2	Надзвичайні ситуації. Природні загрози та характер їхніх проявів і дій.	2
3	Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація. Шкідливі речовини та радіаційна безпека. Електромагнітні поля та випромінювання	2
4	Електробезпека.	2
5	Пожежна безпека	2
6	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я.	2
7	Безпека харчування. Невідкладна допомога при нещасних випадках	2
8	Правові та організаційні основи охорони праці в галузі	2
9	Управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці в галузі	2
10	Безпека життєдіяльності та охорони праці під час правового режиму воєнного стану	2
	Разом	20

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наукові основи безпеки життєдіяльності	2
2	Надзвичайні ситуації. Природні загрози та характер їхніх проявів і дій	2
3	Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація	2
4	Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Електробезпека. Радіаційні небезпеки. Шкідливі речовини. Електромагнітні негативні фактори середовища.	2
5	Психологічна діяльність людини та її роль у забезпеченні	2

	безпеки	
6	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Безпека харчування	2
7	Охорона праці. Розслідування нещасних випадків в галузі.	2
8	Вивчення основ організації безпечного середовища.	2
	Разом	16

4.3. Теми лабораторних занять

Не передбачено

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

Тема №1 Теоретичні основи безпеки життєдіяльності.

САМОСТІЙНЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Практичне завдання № 1

Використовуючи рекомендовані джерела інформації, запишіть не менше трьох визначень понять «безпека» та «небезпека».

Практичне завдання № 2

Поясніть, чим реальна небезпека відрізняється від потенційної.

Тема №2. Джерела небезпеки та їх класифікація.

САМОСТІЙНЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Практичне завдання № 1

Розподіліть нижченаведені вражаючі фактори за походженням

Хімічні	Фізичні	Біологічні	Психофізіологічні

1. висока температура повітря,
2. низька освітленість,
3. хлор,
4. холерний вібріон,
5. паличка Коха
6. мікотоксини,
2. занадто великі потоки інформації,
3. гіподинамія,

4. високий рівень шуму,
5. вібрація,
6. електромагнітне поле,
7. електричний струм,
8. ударна повітряна хвиля,
9. угарний газ,
10. монотонність праці,
11. фізичні перевантаження,
12. аміак,
13. соціальна відповідальність,
14. герпесвірус,
15. грибки,
16. нікотин,
17. гельмінти,
18. комарі,
19. сірководень,
20. іонізуюче випромінювання.

Практичне завдання № 2

Поясніть, чим шкідливі фактори відрізняється від небезпечних. Наведіть приклади з власного досвіду.

Тема №3. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій.

САМОСТІЙНЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Практичне завдання № 1

1. Використовуючи сайт Державної служби з надзвичайних ситуацій (<https://dsns.gov.ua/operational-information/nadzvicaini-situaciyi-v-ukrayini-2>) знайдіть не менше 2 прикладів надзвичайних ситуацій, що трапилися на території України у 2024-2025 роках й заповніть таблицю.

Рівень НС	Приклад
Надзвичайна ситуація державного рівня	
Надзвичайна ситуація	

регіонального рівня	
Надзвичайна ситуація місцевого рівня	
Надзвичайна ситуація об'єктового рівня	

Практичне завдання № 2

Проаналізуйте тенденції виникнення надзвичайних ситуацій в Україні.

Тема №4. Організація охорони праці.

САМОСТІЙНЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Практичне завдання № 1

Дайте відповіді на ситуаційні задачі. Свої відповіді аргументуйте.

4.1. Чи має право інженер з охорони праці підприємства накладати штрафи на працівників, які порушують вимоги нормативних актів про охорону праці?

4.2. За усним дозволом керівника працівник з родинних обставин відлучився з роботи. За територією підприємства з ним стався нещасний випадок, внаслідок якого він отримав інвалідність. За якою формою складається акт у такому випадку?

4.3. На яких працівників поширюються вимоги Типового положення про навчання з питань охорони праці по проходженню первинного, повторного, позапланового й цільового інструктажу з охорони праці?

4.4. У робочий час на підприємстві відбувся виробничий конфлікт між прибиральником і електриком, внаслідок чого через хуліганські дії прибиральник, електрик одержав травму й перебував на лікуванні 24 дні. Як кваліфікувати цю травму - виробничою або побутовою?

Практичне завдання № 2.

Заповніть таблицю. Який інструктаж проводиться у перелічених нижче ситуаціях?

1. Для працівника, який буде виконувати нову для нього роботу;
2. Відрядженим працівникам, які беруть безпосередню участь у виробничому процесі на підприємстві;
3. З працівниками інших організацій, які прибули на підприємство і беруть участь у виробничому процесі;
4. З усіма здобувачами освіти при зарахуванні до закладу освіти;
5. З усіма працівниками, які приймаються на постійну або тимчасову роботу, незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади;
6. Із здобувачами, які прибули на підприємство для проходження виробничої практики;

7. На початку вивчення кожного нового предмета (розділу, теми) навчального плану (програми) – із загальних вимог безпеки, пов'язаних з тематикою і особливостями проведення цих знань;
8. На початку занять у кожному кабінеті, лабораторії, де освітній процес пов'язаний із небезпечними або шкідливими хімічними, фізичними, біологічними чинниками, у гуртках, перед заняттями фізкультури, спортивними змаганнями, при проведенні заходів за межами території закладу освіти;
9. На роботах без підвищеної небезпеки – 1 раз на 6 місяців;
10. На роботах з підвищеною небезпекою – 1 раз на 3 місяці;
11. Новоприйнятим (постійно або тимчасово) на підприємство;
12. Перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів, тощо;
13. При введенні в дію нових або переглянутих нормативних актів про охорону праці, а також при внесенні змін та доповнень до них;
14. При виявленні особами, які здійснюють державний нагляд і контроль за охороною праці, незнання вимог безпеки стосовно робіт, що виконуються працівником;
15. При порушеннях працівниками вимог нормативних актів про охорону праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо;
16. При виконанні разових робіт, не передбачених трудовою угодою;
17. При зміні технологічного процесу, модернізації тощо та інших факторів, що впливають на стан охорони праці;
18. При ліквідації аварії, стихійного лиха;
19. При перерві в роботі виконавця робіт більш ніж на 30 календарних днів;
20. При проведенні робіт, на які оформлюється наряд-допуск, розпорядження або інші документи;

Вступний	Первинний	Повторний	Позаплановий	Цільовий

Тема №5. Основи гігієни праці та виробничої безпеки.

САМОСТІЙНЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Практичне завдання № 1

Ознайомитися з основними вимогами Наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників» від 15.01.2018 № 25 (зі змінами). (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0225-18#n13>). Складіть порівняльну характеристику основних типів вогнегасників та особливостей їх застосування.

Вогнегасники	ВВ	ВВП	ВГ	ВП
Повна назва				

Основні різновиди				
Для чого застосовують				
Не можна гасити				

Тема №6 Безпека життєдіяльності та охорони праці під час правового режиму воєнного стану

САМОСТІЙНЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Практичне завдання № 1

Складіть список речей, які потрібно покласти у Вашу тривожну валізу. Оцініть приблизну її вагу.

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальні завдання є однією з форм організації освітнього процесу, що створює умови для реалізації творчих можливостей студента, враховує його уподобання та нахили.

4.6. Методи навчання

Основні методи навчання при вивченні дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі»: словесний (лекція, дискусія, ділова гра), практичні, робота з нормативною та методичною літературою, самостійна та пошукова робота (виконання тестових завдань, проходження курсів неформальної освіти).

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти. Порядок та критерії виставлення балів

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації освітнього процесу здійснюється шляхом поточного (усне опитування, тестування, захист результатів вимірювань та досліджень), підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання. Форма контролю – залік.

Специфічною особливістю курсу є його повна спрямованість на щоденне використання одержаних компетентностей в особистому житті та професійній діяльності. Головна увага тематичного і поточного оцінювання приділяється рівням умінь та навичок студентів. Тому для проведення контролю знань створюються теоретичні та практичні ситуації, під час яких перевіряються вміння студентів застосовувати свої знання у стандартних і нестандартних ситуаціях.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю є* перевірка розуміння та засвоєння певної частини навчального матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- аналіз аналітичної інформації;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи);
- самостійне опрацювання тем;
- використання приладів, таблиць, схем.

Теоретична відповідь

5 б. ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, свідомо відтворює та розуміє тему в цілому, вміє аргументовано переконувати, вміє обирати безпечніший варіант розв'язання ситуації відповідно до чинного законодавства України, брати на себе функції організатора. Усні відповіді студента, логічні, грамотні, з опорою на приклади. Студент самостійно визначає мету дій, захисту та самозахисту, знаходить альтернативні шляхи її розв'язання, обирає оптимальний, обґрунтовує його, оцінює наслідки обраного варіанту. Студент раціонально використовує інформаційними ресурсами та технічними приладами.

4 б. ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, відтворює тему в цілому, свідомо приймає рішення. Студент діє в цілому самостійно, вміє знаходити інформацію із офіційних джерел. Усні відповіді студента повні, логічні, обґрунтовані, але з незначними помилками. При підготовці до занять студент виконує більшість завдань, але потребує допомоги, роз'яснень з боку викладача.

3 б. ставиться коли студент відтворює інформацію на 1-3 кроки алгоритму у будь-якому порядку. За допомогою викладача студент може узагальнювати, робити висновки, виправляти допущені помилки, знаходити інформацію із офіційних джерел.

2 б. одержує студент, який відтворює окремі факти, пов'язані між собою, виконує окремі дії, пов'язаних між собою під керівництвом викладача.

Оцінка за практичне заняття оцінюється до 10 балів і складається із двох складових – оцінки за усну відповідь (до 5 балів на кожному занятті, всього 40 балів) та оцінки за тест (на заняттях 1, 2, 4, 6, 7, 8) із 5 запитань, правильне вирішення кожного питання тесту оцінюється в 1 бал (всього 30 балів).

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі, роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, мали сертифікати про неформальну освіту, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: до 25% від курсу.

Підсумковий контроль (КР). Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. Підсумковий контроль проводиться в тестовій формі, складається із 40 питань із варіантами відповідей, кожне питання оцінюється в 0,5 бала, всього 20 балів.

Самостійна робота

Самостійна робота здобувачів/здобувачок вищої освіти перевіряється по закінченні вивчення дисципліни і оцінюється до 10 балів. Самостійна робота передбачає відповіді на 4 теоретичні питання та 6 практичні завдання.

Для оцінювання самостійної роботи враховуються такі критерії

1. Відповіді на завдання, що оцінюються в 1 бал:

- **1 бал** – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти;

- **0,75 бала** – здобувач/здобувачка вищої освіти надав/надала відповіді не на всі поставлені в умовах питання, чи не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти, чи допустив значні помилки;

- **0,5 бала** – здобувач/здобувачка вищої освіти надав/надала відповіді частково, фрагментарно, не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти, чи допустив значні помилки;

- **0,25 бала** – завдання не виконано взагалі або виконано частково (менше третини від загальної кількості інформації), відповідь не обґрунтовано, при цьому самостійна робота містить велику кількість принципових помилок, або має ознаки несамостійного виконання.

- **0 балів** – завдання не виконано взагалі.

У разі, якщо здобувач подав декларацію про визнання результатів неформального та /або інформального навчання стосовно певного освітнього компонента ОП, оцінювання відбувається відповідно до Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.).

Результати навчання та компетентності, що можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, можна досягати та здобувати в системі неформальної освіти під час участі в тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах, дистанційних курсах, стажуваннях тощо, що підтверджено відповідним документом (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом под.). – пункти 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 названого Порядку.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі, роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, мали сертифікати про неформальну освіту, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: до 25% від курсу.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	CP	KP	100
10	10	5	10	10	5	10	10	10	20	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно	не зараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Ткачук А.І., Пуляк О.В. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці в галузі. Навчальний посібник для студентів педагогічних закладів вищої освіти всіх спеціальностей за освітнім рівнем "бакалавр" Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. 2022. 204 с.
2. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник/ С.В. Дембицька І.М. Кобилянська, О.В. Кобилянський, В.М. Пугач. Вінниця: ВНТУ, 2022. 156 с.
3. Геревенко А.М. Організація охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладі професійної освіти. Біла Церква, БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН УКРАЇНИ 2024, 66 с.
4. Пістун І.П., Кочубей В.І. Практикум з безпеки життєдіяльності. Навчальний посібник. Київ: Університетська книга, 2023. 352с.
5. Березуцький В.В. Ризики та безпека населення в умовах потенційної загрози: навчальний посібник. Харків: НТУ «НП», 2024. 198 с.
6. Чернявська В.О., Дуброва Н.Й. Основи безпечної праці: навчальний посібник. Київ, 2023 240 с.
7. Ткачук А., Пуляк О. Питання сучасної зброї масового ураження при вивченні цивільного захисту, безпеки життєдіяльності та охорони праці і галузі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2023. Випуск 208. С 239-245. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-208-239-245>*
8. Пуляк О., Ткачук А., Пріоритети вивчення теми «Перша психологічна допомога в надзвичайних ситуаціях» на заняттях з цивільного захисту, безпеки життєдіяльності та охорони праці і галузі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Випуск 207. С.279-284. DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-279-283*

5.2. Методичне забезпечення

Ткачук А.І., Пуляк О.В. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці в галузі. Навчальний посібник для студентів педагогічних закладів вищої освіти всіх спеціальностей за освітнім рівнем "бакалавр" Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. 2022. 204 с.

5.3. Інформаційні ресурси (перелік інформаційних ресурсів)

1. Верховна Рада України – <http://www.rada.kiev.ua> .

2. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua/> .
3. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/> /
4. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій – <http://www.mns.gov.ua>
5. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. <http://www.mon.gov.ua>
6. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України [http: https://mepr.gov.ua](https://mepr.gov.ua)
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
8. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України – <http://erriu.ukrtel.net/index.html>.

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнорукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022; №7 від 05.02.2024; №13 від 28.04.2025).